

Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Filmvetenskap
Handledare: Lars Gustaf Andersson
2010-06-04

Stefan Andersson
FIVM01

Flipp eller Flopp

Analys av sex svenska filmer ur ett manusperspektiv

"Helt är det som har början, mitt och slut. En början är det som inte nödvändigt följer efter något annat, men efter vilket något annat naturligen är eller händer. Ett slut är däremot det som naturligen följer efter något annat, antingen nödvändigt eller för det mesta, men efter vilket inget annat följer. Mitt är det som både följer efter något annat och följs av något annat." (Aristoteles, Om Diktkonsten, s. 35)

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställning	2
Metod	2
Begränsningar	3
Det klassiska dramats struktur och karaktärer	3
Cinematic Storytelling	5
Filmanalyser	8
Analys av <i>Göta Kanal 2</i>	8
Analys av <i>Mongolpiparen</i>	12
Analys av <i>Livvakterna</i>	15
Analys av <i>Så som i himmelen</i>	19
Analys av <i>Exit</i>	22
Analys av <i>Suxxess</i>	25
Sammanställning, jämförelse och slutdiskussion	29
Stor publik	29
Liten publik	31
Slutdiskussion	32
Käll- och litteraturförteckning	34
Filmer	34
Litteratur	36

Inledning

Vad är det som får svensken att lämna värmen och tryggheten i tv-soffan, och dra iväg till närmaste biograf och där betala en dryg hundring för att se en svensk film? Vissa svenska filmer ratas och kommer knappt upp i fyrsiffriga publiksiffror medan andra kan komma upp till över en miljon besökare. Självklart har inte alla haft samma förutsättningar. Budgeten kan skilja sig från under en miljon till över trettio miljoner kronor. I min analys av sex svenska filmer har jag försökt ta reda på om det går att lösa gåtan bakom varför vissa filmer flippar och andra floppar.

Jag har valt ut filmer som haft premiär efter år 2000 och delat dem i två kategorier: stor publik (mer än 400 000 besökare) och liten publik (mindre än 10 000 besökare). I kategorierna finns en film representerad från vardera genren thriller/action, drama och komedi. Kravet har varit att budgeten ska ha varit minst tio miljoner kronor och att det ska finnas med något välkänt namn, antingen en regissör eller en skådespelare.

De utvalda filmerna presenteras i tabellen nedan.

Tabell 1

	Livvakterna	Exit	Göta Kanal 2	Mongolpiparen	Så som i himmelen	Sucess
Kategori	Stor publik	Liten publik	Stor publik	Liten publik	Stor publik	Liten publik
Genre	thriller/action	thriller/ action	komedi	komedi	drama	drama
Premiärår	2001	2006	2006	2004	2004	2002
Budget i SEK	19 miljoner	17 miljoner	33 miljoner	10 miljoner	30 miljoner	13, 2 miljoner
Antal besökare ¹	488 837	9 546	833 884	999	1 434 198	5 581
Betyg 1-5	3	1-2	1-2	1	4-5	2-4

Det hade varit intressant att ha med statistik över hur många städer som filmerna har gått upp i och hur många veckor de varit uppe på repertoaren, men tyvärr är de uppgifterna sekretessbelagda hos Svenska Filminstitutet. Produktionsbolagen ville inte lämna ut uppgifterna eller så påstod de att de inte kunde hitta dem. Jag hade också velat göra en jämförelse och se hur filmerna gått i storstäderna kontra landsbygden.

¹ Uppgifterna om antalet besökare har jag fått från Thomas Bryntesson på Svenska Filminstitut per e-post den 23 september 2008. Uppgifter om budgetarna för *Så som i himmelen*, *Göta Kanal 2* och *Sucess* är från Anders Birkeland per telefon den 2 december 2008. Uppgifterna för budgeten för *Livvakterna* är från Joakim Hansson per telefon den 9 december 2008. Uppgifterna för budgeten för *Exit* är från Thomas Allercrantz per telefon den 1 december 2008. Uppgifterna för budgeten för *Mongolpiparen* är från Hans Iveberg per telefon den 1 december 2008.

Alla filmerna har blivit recenserade i några av de större tidningarna i landet. Betygsskalorna har i alla tidningarna gått från ett till fem, där ett är det sämsta betyget och fem är det högsta. *Livvakterna* fick ett medelbetyg, dvs. treor, av de flesta. För *Göta Kanal 2 – kanalkampen* blev betyget ettor eller tvåor av de flesta. *Så som i himmelen* fick överlag fyror och femmor. För *Exit* blev betygen ettor och tvåor. *Sucess* betyg varierade mellan två och fyra och *Mongolpiparen* blev sågad jäms med fotknölarna och fick ettor av de flesta.

Syfte och frågeställning

Jag har valt ut sex filmer som jag har analyserat med hjälp av fem handböcker i filmmanusförfattande. Syftet var att först analysera filmerna och sedan i slutdiskussionen jämföra de två kategorierna stor publik/liten publik för att se om det fanns någon skillnad i hur filmerna följer det klassiska dramats struktur och dess huvudkaraktärer, och hur det genomförs rent filmtekniskt. Skulle det finnas någon gemensam nämnare hos stor publik/liten publik som förklarade deras framgång/motgång? Självklart är det många faktorer som spelar in huruvida en film kommer att bli framgångsrik eller inte, men jag tyckte det vore intressant att se om man redan i förproduktionen skulle kunna rätta till fel och brister och på så sätt hjälpa en film att nå en större publik.

Mina frågeställningar var: Följer filmerna det klassiska dramats struktur? Hur framställs protagonist, antagonist samt andra viktiga biroller? Hur genomförs det rent filmtekniskt?

Metod

De handböcker som använts i uppsatsen är *How to write a selling screenplay* av Christoffer Kean, *The Definitive guide to screenwriting* av Syd Field, *Story* av Robert McKee, *The Screenwriters Bible* av David Trottier och *Manus och dramaturgi för film* av Thomas Granath. Från dessa böcker har jag valt ut vad författarna tycker är de viktigaste beståndsdelarna som bör finnas med i ett filmmanus för att hålla publiken intresserad. Filmens struktur, samt hur protagonisten och antagonisten framställs, har utgjort grundstenarna i min analys. Eftersom det är de färdiga filmerna jag analyserat så har jag också tittat på hur de rent tekniskt har gått till väga vid de olika vändpunkterna och hur de presenterar och framställer de olika huvudkaraktärerna. Här har jag tagit hjälp av Jennifer Van Sijlls bok *Cinematic storytelling* där hon tar upp de hundra mest effektiva sätten att styra publiken dit man vill. Några av dessa finns beskrivna under avsnittet ”Cinematic Storytelling”.

Begränsningar

Det är viktigt att omedelbart få publiken intresserad av en film. De första minuterna är de mest vitala, för misslyckas man här är det svårt att senare få upp publikens intresse. Därför kommer mina analyser av filmerna att verka en aningen snedfördelade då jag har lagt mycket vikt vid just anslaget. En annan viktig ingrediens är att det ska finnas en protagonist som man kan sympatisera med och även identifiera sig med. Det ska också finnas med en antagonist som i början av filmen ska vara vida överlägsen protagonisten. Här har jag också lagt stor vikt på hur dessa presenteras och vad vi får för känslor för dessa personer. Jag har även tittat på hur andra viktiga karaktärer presenteras och var vändpunkterna kommer. Finns det med någon scen som visar på något speciellt, som till exempel hur protagonisten förändras, så har jag tagit med den i analysen. Jag har valt ut det som jag tycker är det viktigaste, då det inte finns plats för mer i denna uppsats.

Nedan beskrivs det klassiska dramats struktur och karaktärer. I uppsatsen har inte alla dessa begrepp använts i analyserna, utan endast de som jag funnit centrala i analysarbetet.

Det klassiska dramats struktur och karaktärer

De flesta filmberättelser i dag är uppbyggda med utgångspunkt från Aristoteles berättarform som såg dagens ljus för ungefär 2300 år sedan. Den har utvecklats genom åren och under renässansen och franskklassicismen var Aristoteles den största inspirationskällan.

Det klassiska dramat delas in i tre akter. Första akten delas upp i anslag, presentation och vändpunkt 1. Andra akten delas upp i fördjupning, mittpunkt, konfliktupptrappning och vändpunkt 2. Tredje akten delas upp i konfliktupplösningen och avtoning.

Första akten är dramats grundpelare. Här presenteras konfliktförutsättningarna, det vill säga vad filmen ska handla om. Anslaget uppger att förmedla filmens tema eller konflikt. Det är här som rätt förväntningar ska skapas, genom att publiken får information vilken genre filmen tillhör. Ibland kan dock ett lugnt anslag användas för att kontrastera mot den fortsatta handlingen. I presentationen beskrivs allt det som publiken måste känna till för att kunna följa med i handlingen, till exempel fakta om karaktärerna, deras relationer sinsemellan, var och i vilken tid berättelsen utspelas, samt hur konflikten uppstår. Katalysatorn (the inciting incident) är en viktig vändpunkt som händer ungefär 15 minuter in i filmen och sparkar igång den.² I vändpunkt 1 är det något som sker, en situation som uppstår och det är den som

² Christopher Keane, *How to write a selling screenplay*, New York: Broadway Books 1998, s. 77f.

protagonisten måste ta itu med. Det är nu som det dramatiska målet börjar ta form. Detta sker ungefär mellan 20 till 30 minuter in i filmen.

I andra akten utvecklas protagonisten genom de hinder han möter till någon som kan möta sin antagonist. I fördjupningen sker det något, till exempel en kris, som kräver att karaktärerna agerar. Nu blir situationen allt mer komplicerad och svårlöst. Ibland är protagonisten oförmögen att handla. Han kan då få hjälp av en hjälte, som fungerar som stöd och inspiration.³ Mittpunkten, även kallad the point of no return, befäster situationen genom att något inträffar. Protagonisten har nu ingen chans att dra sig ur. I konfliktupptrappningen är protagonisten eller hjälten på det klara med hur han ska handla. Ett mål sätts upp och karaktärens agerande leder till konfliktupplösning.

Vändpunkt 2 markerar övergången till den tredje akten. Själva konfliktlösningen kan ta sig många olika uttryck men i det här skedet är upplösningen på dramat nära. Detta sker när det är ungefär 20 till 30 minuter kvar av filmen. Det är i konfliktlösningen (klimax) i tredje akten som det avgörs om filmen ska få ett lyckligt slut eller inte. I det lyckliga slutet har protagonisten löst konflikten och kan gå vidare i livet. Har protagonisten lyckats är det vad som hänt i första och andra akten det som gjort slutet möjligt. I avtoningen får publiken en chans att hämta sig från de känslor som konfliktlösningen gett upphov till. De hinner tänka på hur upplösningen blev och de kan glädjas eller sörja över slutet innan de lämnar biografen. Det är i avtoningen som lösa trådar från eventuella delkonflikter knyts ihop.⁴

Ett Hollywoodaxiom säger: "Filmer handlar om de sista 20 minuterna". Med andra ord, för att en film ska ha en chans, måste den sista akten och dess klimax vara den mest tillfredsställande upplevelsen för alla. För oavsett vad de första nittio minuterna har uppnått, kommer filmen inte att överleva den första helgen om de sista 20 minuterna misslyckas.⁵

Sättet som en karaktär gör entré i bildrutan på betyder mycket för hur vi uppfattar karaktären och vilka förväntningar som skapas. Med hjälp av de yttre attributen, t ex hur karaktären talar eller är klädd, skapar vi en generaliserande bild av honom – en så kallad schablon.

En konflikt uppstår när två motstridiga krafter möts. I det klassiska dramat utgörs dessa av protagonisten och antagonisten. Protagonisten är den goda, men svaga kraften, som vi i publiken sympatiserar med och identifierar oss med. Antagonisten är den onda och starka kraften, som utmanar protagonisten och skapar kaos med sitt agerande. Antagonisten behöver

³ Thomas Granath, *Manus och dramaturgi för film*, 3:e upplagan, Malmö: Liber AB 2006, s 109f.

⁴ Thomas Granath, *Manus och dramaturgi för film*, s 115.

⁵ Robert McKee, *Story*, London: Methuen Publishing Limited 1999, s. 107f.

inte vara en person, utan kan vara större företeelser, såsom till exempel ett företag eller en naturkatastrof. Ibland träder en hjälte in när protagonisten behöver hjälp att bekämpa antagonisten. Protagonisten är den som normalt sett utvecklas under filmens gång, antagonisten däremot står oftast stilla i sin utveckling.

Genom biroller kan man förstärka protagonisten, antagonisten eller hjälten. Birollen som kallas närmaste relation har en viktig dramaturgisk funktion eftersom tankar, känslor och problem kan vara svåra att förmedla utan att det blir klumpigt och plumpt. Genom att huvudkaraktären pratar med till exempel sin äkta hälft eller sitt husdjur kan tankar och känslor föras fram på ett naturligt sätt. För att tydliggöra karaktärsdrag hos protagonisten, antagonisten eller hjälten finns kontrastroller med.⁶

Handlingen ska utspelas under den absolut värsta tänkbara perioden i protagonistens liv, vilket betyder att han har ett helvete som väntar. Fokus bör ligga på hur protagonisten handskas med alla hinder som dyker upp längs vägen. Protagonisten måste slåss både mot externa skurkar och mot sina inre demoner.⁷

Många gånger ändras protagonistens mål under handlingens gång. I så fall sker det oftast vid vändpunkt 1, vilken är den egentliga början på historien.⁸

”Passiv aktiv” är när protagonisten tycks vandra omkring och leta efter något att göra och oavsett vad han tar sig för så reagerar han istället för att agera och är passiv istället för aktiv. Det blir som om protagonisten försvinner ut i periferin och andra karaktärer tar över, vilket alltid är negativt i en film. Om protagonisten får en för lätt väg genom storyn blir handlingen lätt tråkig och förutsägbar. Oftast är det brist på konflikt när protagonisten blir för passiv.⁹ Protagonisten ska vara den som är den mest aktive karaktären i akt 3.¹⁰

Cinematic Storytelling

Rymd. Rörelse i bildrutans kan ske genom antingen att en karaktär eller ett objekt rör sig längs x, y eller z-axeln. X-axeln refererar till horisontell rörelse. Objektet kan röra sig antingen från vänster till höger eller höger till vänster. Y-axeln refererar till vertikal rörelse. Objektet kan röra sig från bildrutans nedre del till bildrutans övre kant eller vice versa. Z-axeln refererar till linjen som går från förgrund till bakgrund eller vice versa.

⁶ Thomas Granath, *Manus och dramaturgi för film*, s. 79ff.

⁷ Christopher Keane, *How to write a selling screenplay*. s. 16f.

⁸ Syd Field, *The definitive Guide to Screenwriting*, London: Ebury Press 2003. s. 57.

⁹ Syd Field, *The definitive Guide to Screenwriting*. s. 100.

¹⁰ David Trotter, *The Screenwriters Bible*, 4th edition, Beverly Hills: Silman-James Press 2005, s. 55.

Ögonen rör sig normalt och behagligt från vänster till höger. Ögat är mindre vant att röra sig från höger till vänster och det uppfattas därför som mindre behagligt. Objekt som rör sig uppifrån och ner verkar göra det med lätthet medan det motsatta ger intryck av att vara betydligt svårare, då det krävs mer kraft att gå emot gravitationen. Ett objekt som rör sig i en bana mellan förgrunden och bakgrunden ändrar storlek och ger en känsla av djup i bildrutan. När en karaktär - ofta protagonisten - kommer in i bildrutan från vänster och rör sig åt höger finner vi det naturligt och undermedvetet ger detta positiva känslor. Kommer en karaktär - ofta antagonist - däremot in i bildrutan från höger och rör sig åt vänster så känns det onaturligt och ger negativa känslor. När dessa två karaktärer är på väg mot varandra så förväntar vi oss någon form av kollision som ger upphov till en konflikt. Genom att en karaktär rör sig mellan förgrunden och bakgrunden så kan dennes status ändras jämfört med andra karaktärer i bildrutan. Även en statisk placering ger information om karaktärens status i förhållande till övriga karaktärer. Rack focus är när fokus skiftar från ett plan till ett annat längs z-axeln. Det används ofta för att ha en överraskande effekt och då ofta vid en vändpunkt.¹¹

Komposition i bildrutan. Genom att använda sig av ljus och mörker i bildkompositionen går det att vägleda publiken till vad som är viktigt i bildrutan. Balans och obalans kan visa karaktärens inre och yttre värld. Färg, storlek, mönster med mera används för att skapa de olika förhållandena. Desorientering är ytterligare ett sätt att visa en karaktärs inre. Eftersom vi förväntar oss att se världen ur ett välbekant betraktelsesätt är närbilder på till exempel ansikten eller bilder som är upp och ner effektiva för att förmedla denna känsla. En karaktärs styrka och svaghet kan etableras genom dess storlek i bildrutan.¹²

Former i bildrutan. Olika former kan kodas med olika karaktärer och spegla deras yttre och inre tillstånd. Om nya former dyker upp tillsammans med karaktären vet publiken att en förändring har skett. Till exempel så kan rektangeln symbolisera en portal mellan två olika världar, den symboliserar ofta också död, då den har formen av en kista.¹³

Tid. Slow-motion kan användas när man vill visa hur världen ser ut genom en karaktärs ögon. Det används ofta när det händer något traumatiskt. Detta gör att publiken blir mer uppmärksam på scenen. När slow-motion används tillsammans med point-of-view-tagningar kan man öka publikens sympati för karaktären. Visuella förebud betyder att man tidigt i

¹¹ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, Studio City: Michael Wiese Productions 2005 s. 2-14.

¹² Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 17-29.

¹³ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 31-42.

filmen planterar kommande händelser senare i filmen. Detta skapar förväntningar hos publiken och gör att intresset för filmen hålls vid liv.¹⁴

Ljudeffekter. Ett effektivt sätt att skapa förväntningar och spänning är att tidigt i filmen koda olika karaktärer eller händelser med olika ljud. Genom att ge till exempel antagonisten ett unikt ljud behöver han inte visas i bild. Det kan också öka spänningen genom att publiken vet att antagonisten är annalkande medan protagonisten ännu är ovetande.¹⁵

Musik. Musik kan användas i anslaget för att etablera filmens tema och genre, skapa rätt stämning eller för att understryka viktiga förändringar för olika karaktärer eller vid olika vändpunkter. Karaktärer kan bli kodade med musik precis som med ljudeffekter.¹⁶

Kameraposition. Närbilder är effektiva när man vill att publiken ska få sympati för en karaktär. Detta beror på att vi befinner oss på ett intimt avstånd som endast är reserverat för de allra närmaste. En extrem närbild visar karaktärer eller objekt på ett annorlunda sätt än vi vanligen ser dem. Det gör publiken mer uppmärksam på objektet eller karaktären då scenen skiljer sig från övriga scener och markerar att den är av dramatisk betydelse. Genom att låta två karaktärer dela en bildruta kan man visa både harmoni och disharmoni. En point-of-viewtagning representerar en karaktärs subjektiva blick. Är det ur protagonistens synvinkel resulterar det ofta i att vi känner sympati, och är det från antagonisten eller någon okänds synvinkel är det oftast obehag eller skräck som vi känner. En karaktär blir liten och sårbar när den filmas från en hög vinkel. Publiken får också oftast sympati för karaktären. Vid låg vinkel verkar objektet stort och hotfullt. Det ger även objektet makt då det dominerar bildrutan. En kombination av dessa två kamerapositioner kan förstärka dramatiken i en scen. En karaktär kan bli kodad med en unik kameraposition.¹⁷

Kamerarörelser. En panoramarörelse och en tilt-up kan användas för att visa detaljer som annars hade varit lätta att missa. En handhållen kamera ger en känsla av instabilitet och kaos och är mycket effektiv i kontrast med en statisk bild. Den förmedlar också känslan av att man befinner sig mitt i handlingen.¹⁸

Färg. Genom att färgkoda en karaktär kan man enkelt visa skillnader mellan karaktärer. Ändring av färger visar karaktärens förändring.¹⁹

Rekvisita. Rekvisita kan användas för att visa en karaktärs mentala status, koda en karaktär eller skapa kontrast mellan karaktärer.²⁰

¹⁴ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 67-86.

¹⁵ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 89-98.

¹⁶ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 101-108.

¹⁷ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 147-166.

¹⁸ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 167-194.

¹⁹ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 209-212.

Kläder. Kläder kan visa karaktärens inre och dennes status i samhället. De kan även visa hur en karaktär förändras och visa olikheter och likheter mellan karaktärer.²¹

Inspelningsplatser. Genom valet av inspelningsplats kan man beskriva en karaktär och dennes inre. Miljön kan även visa karaktärens status i samhället.²²

Filmanalyser

Analys av *Göta Kanal 2*

Synopsis: *En båtävling på Göta kanal där vinnaren får tre miljoner kronor. Två lag, ett svenskt och ett italienskt, tävlar om prissumman. Allt sänds direkt i tv. Kronofogden försöker utmäta svenskarnas båt.*

Anslaget i *Göta kanal 2* är 50 sekunder långt. Medan SF:s logga visas hörs det fågelkvitter och ugglor som hoar. Sedan följer tre statiska bilder på Göta kanal, filmade strax innan solen går ner. Allt är trolskt och vackert, en riktigt svensk sommaridyll. Här får vi information om i vilken miljö filmen kommer att utspelas i. För att förtydliga att filmen utspelar sig i Sverige spelas det svensk folkmusik. Musiken indikerar att vi kommer att få se en lättsam underhållningsfilm för hela familjen och filmmakarna håller vad de lovar.

Anslaget avslutas med ytterligare en statisk bild där vi ser Svante när han målar sin kanot. En svart bil kommer körandes i hög fart in från höger. I bilen sitter Vonna. När bilen är halvvägs in i bildrutan glider musiken över till betydligt snabbare takt. Det är lugnt och harmoniskt innan Vonna kommer körandes i sin bil. Det är också hon som ligger bakom allt kaos eftersom det är hon som är producent för tv-programmet. Att Vonna kommer in från höger och bilen är svart kan tolkas som att hon är en antagonist. Vid ett flertal tillfällen försöker hon också försena protagonisternas båt när de har ett för stort försprång. Bilen yr upp grus och damm från vägen som ryker över Svantes nymålade kanot. Kanoten används som rekvisita för att dels förknippas med Svante (de två syns aldrig utan varandra), dels för att tidigt i filmen plantera att Svante och hans kanot kommer att råka ut för en massa missöden. Redan här i anslaget skapas förväntningar på kommande scener i filmen.

Första gången vi träffar protagonisterna är 5 minuter och 25 sekunder in i filmen. Familjen Andersson är ute och kör med sin båt. Båten kör fort och okontrollerat och är nära att köra på en annan båt. Här planteras tidigt att sonen Basse inte är någon stjärna på att styra

²⁰ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 213-222.

²¹ Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s. 223-230.

²² Jennifer van Sijll, *Cinematic storytelling*, s.231-240.

båten, utan det är hans syster Petra som är den som kan styra båten. När Petra tar över rodet så greppar Basse direkt en laptop. Här planteras att det är Basse som är teknikkörden. För att förstärka detta så har han glasögon och betar sig nervöst och fumligt i flickors närvaro. Deras båt kommer körandes mitt i bilden och sedan följer kameran dem då de kör från vänster till höger i bilden. Vi träffar dem i deras rätta element och de kommer in från vänster i bild så som protagonister bör göra. Vi ser först Basse och Petra. Någon sekund senare dyker även pappa Janne upp mellan dem. Vi ser dem från midjan och upp. De är alla tre samlade i samma bildruta.

När de i nästa scen äter mikrad färdigmat så äter de tillsammans. Vi får då reda på att kronofogden är efter dem och Petra säger att "Vi har ju inte en spänn". Detta är ett förtydligande av viktig information så att ingen i publiken ska undgå att de är i stort behov av pengar. De är alla tre klädda i enkla urtvättade vardagskläder i matta färger. Även båten, som har namnet Lena 2 är målad i en matt grå färg. Tillvaron ser onekligen lite trist ut för våra protagonister. Trots detta så är humöret inte helt under isen. Det är lätt att tycka om Anderssons, då de flesta av oss älskar en underdog.

Det görs en tidig plantering av Jannes gamla brottarbrallor, som får en väldigt svag payoff senare i filmen.

Katalysatorn inträffar 6 minuter och 25 sekunder in i filmen då Vonna dyker upp när Anderssons sitter och äter. Under hela samtalet står Vonna upp medan Anderssons sitter ner, de är i underläge mot Vonna. I de flesta tagningarna är alla tre samlade i samma bild, en markering att trots pengaproblem så är de en sammansvetsad familj som håller ihop. Här markeras deras underläge tidigt i filmen. Vonna kommer med erbjudandet att vara med i tävlingen på Göta kanal, där vinnaren får tre miljoner kronor. Hon kommenterar brevet från Kronofogdemyndigheten som ligger på bordet, ännu en upprepning om att de är i stort behov av pengar.

Vonna syns i nästan hela bilden medan Andersson upptar halva, en markering av deras underläge.

Förutom Svante finns det två viktiga biroller. Rita, som när vi träffar henne första gången är en mycket nitisk parkeringsvakt som ger Vonna parkeringsböter. Det är Ritas sista dag som parkeringsvakt. Hon kodas direkt med militärisk marschmusik någon sekund innan vi träffar henne. Under filmens gång kommer denna musiksnutt att spelas alla gånger strax innan vi ser henne i bild utom sista gången i slutet av filmen.

Den andra viktiga birollen är Peter Black, kronofogde och Ritas chef. Vi får reda på att Black har något otalt med Anderssons, de är en black om foten för honom. Detta är en

karaktär som återkommer från förra filmen. Han kommer också, precis som Svante, att råka ut för ett antal missöden. Black och Rita kommer dock att råka mycket allvarligare ut än Svante. De kommer att bli gipsade och bandagerade över större delen av kroppen innan filmen är slut. Svante hamnar som värst i kanalen några gånger.

När vi först träffar Black är kameran på utsidan av hans tjänsterum, vi ser honom och Rita genom glasdörren. Vi ser hans namn på dörren och förstår att han jobbar på kronofogdemyndigheten. Det är som om vi tjuvtittar på dem och att de befinner sig i en annan värld som skiljs åt med glasdörren till hans rum. De är inte som vi vanliga människor, det är kanske därför det är roligt och okej att de skadar sig allvarligt under deras försök att sätta dit Anderssons? Det hänger grå smala gallerliknande gardiner ner som skydd för glasväggen in till ett angränsande rum och Blacks skjorta är randig. Han befinner sig i sitt eget fängelse, avskild från vanliga människor.

Varje gång Svante med kanot dyker upp hörs det samma typ av musik som hördes i anslaget. Vi får alltid se honom på avstånd när han råkar illa ut.²³

När Anderssons intervjuas innan starten står de nere i sin båt och befinner sig i underläge för reportern som står på kajen och tittar ner på dem. För att han ska komma på samma nivå som dem får han huka sig ner.

Nu har Janne en sak som bryter av mot den vanliga klädseln och det är en skrikig hawaiiiskjorta. Det kan vara en fingervisning om hans mentala tillstånd. Det är mycket som står på spel och han väljer att låta Petra och Basse köra båten, medan han kör följe bilen, som är en brun och vit gammal skraltig sak, ytterligare en markering av deras pengabekymmer.

Nu är det dags att presentera antagonisterna, Anderssons motståndare i tävlingen. Innan vi ser någon hörs en otroligt irriterade biltuta. Den tillhör Diego Fortuna som kommer körandes i en röd Ferrari. Han kommer inkörandes från höger i bild. Följebilarna kommer in rakt i bild för att sedan svänga från höger till vänster. Diego är klädd i snobbiga och färgglada kläder och det syns att han har gott om pengar. Det blir den fattiges kamp mot den överlägsne rike. David mot Goliat. Diego är arrogant och en riktig kliché för hur en italienare framställs. Bara namnet Fortuna (slumpens och lyckans gudinna) säger en hel del. Det finns inget skickligt i det han gör utan det är bara tur eller ren slump. När han ser Anderssons båt skrattar han rått. Detta är en av få närbilder på någon person över huvud taget i hela filmen. Nu ska

²³ Charlie Chaplin har sammanfattat detta på ett bra sätt: "long shots for comedy, close-up for tragedy". Citatet är hämtat från Louis Giannetti, *Understanding Movies*, Ninth Edition, Pearson Education Inc, New Jersey 2002, s 81.

publiken inte missa en enda muskelrörelse i hans arroganta ansikte. Det gör att våra hjärtan är än mer hos Anderssons och vi får en avsky för Diego.

Anderssons tittar åt höger och sedan ser vi den italienska båten komma in snett från höger och gira in i bild. Samtidigt som båten kommer in till kajen spelas italiensk schlager på hög volym. När reportern intervjuar italienarna, vilka består av Diegos son Sergio och hans vän Benito, så står de alla på kajen och är på samma nivå som reportern. Sergio och Benito är två tvåfagra pojkar med snobbiga kläder. Här skapas kontrast med hjälp av deras kläder, de fattiga mot de rika, världsvana mot bönder.

Vi får ingen bakgrundsinformation om italienarna, och för att än en gång visa på familjesammanhållningen så anländer Diego ensam medan vi ser alla tre Anderssons tillsammans i båten.

Första gången någon av antagonisterna och protagonisterna är i samma bild så befinner sig Anderssons än en gång i båten och Benito står på bryggan. Han hinner också med att förolämpa Anderssons. Här kommer ytterligare en sällsynt närbild, och den är på Benito när han förolämpar Anderssons.

Vändpunkt 1 inträffar 17 minuter och 50 sekunder in i filmen då startskottet går och kanalkampen börjar. Båda båtarna lämnar kajen (den vanliga världen) och kör ut till Göta kanal (den speciella världen). Anderssons hamnar direkt på efterkälke. Deras båt ser inte mycket ut för världen medan italienarnas båt ser ut som en snabb racerbåt.

Italiensk schlagermusik spelas ofta tillsammans med bilder på italienarnas båt.

Det finns ingen mittpunkt. Det enda som bryter av den monotona handlingen är att vid 44 minuter och 20 sekunder så vill Vonna att Petra och Sergio ska gå ut och äta tillsammans för att de ska locka kvinnliga tittare som tydligen inte vill titta på tävlingen om det inte finns med någon romantik.

Vändpunkt 2 inträffar 17 minuter innan filmen är slut. Anderssons ligger hopplöst efter och Petra säger att de inte har någon chans. För en gångs skull ser det verkligen hopplöst ut för våra protagonister. Då får Janne en idé. För första gången visas extrema närbilder på olika saker som inte ger publiken någon ledtråd av vad som är på gång. Publiken väntar med spänning på vad det är som Janne har hittat på, allt till tonerna av en svensk variant av musiken till Mission Impossible.

Klimaxen blir av det bitterljuva slaget. Anderssons båt Lena 2 går först i mål då italienarnas motor blir överhettad. Tyvärr hinner Rita sätta på en ”utmätt gods”-lapp innan båten går i mål. Black tar hand om prischecken.

I avtoningen får vi se att det slutar lyckligt då Diego vill köpa 200 båtmotorer om året av Janne. De sitter båda på en bänk på samma nivå och röker cigarr, en form av fredspipa.

Jannes Lena dyker upp på avslutningsfesten. Både Basse och Petra hittar var sin partner.

Alla i tävlingsteamen utvecklas på ett positivt sätt och filmen slutar med att alla dansar till ett svenskt band. De som inte har utvecklats alls är Black och Rita som genomförde sitt mål att utmäta Anderssons båt. Medan eftertexterna rullar dansar alla med alla och har jätteroligt.

Både protagonistens och antagonistens mål är klara och tydliga, båda vill vinna tävlingen och pengarna.

Analys av Mongolpiparen

Synopsis: En pojke och en flicka vill pröva på den grå vardagen tillsammans innan de gör slut med sina respektive. De åker till Gotland och utstår provningar. Det förekommer även magi och fågelskådning.

Anslaget är knappt 10 sekunder långt. En statisk bild visar ett skogslandskap med vass i förgrunden, en insjö i bildens mitt och skog i bakgrunden. Texten ”*Mongolpiparen*, en berättelse om kärlek, magi och fåglar” dyker upp i bilden. Samtidigt spelas stämningsfull musik. Genom texten får vi reda på vilka spelregler som gäller. Bilden skulle kunna vara ett varsel om att protagonisten måste ta sig över vatten för att finna det han söker. Han åker till Gotland och finner den stora kärleken. Texten ljuger inte, filmen har alla dessa komponenter, även om de är av den torftigare varianten.

Vi träffar vår protagonist Anders direkt efter anslaget. Han är i sin rätta miljö, i skogen en tidig morgon, klädd i praktiska kläder för att vara i skogen. Alla hans kläder genom filmen ger ett mesigt och tråkigt intryck, vilket stämmer bra överens med hur han är som person. Anders kommer gående med sin närmaste vän Ingvar in i bild från höger. Vi får omedelbart veta att Anders bara har en fågel kvar till att vara med i den exklusiva 300-klubben. Det framgår direkt vem som är protagonist då Ingvar försöker få Anders att åka iväg till Gotland för att se sin trehundra fågel. För att publiken inte ska missa att en mongolpipare (en fågelart) har syns på Gotland upprepas detta flera gånger under kort tid. Här planteras tidigt var huvuddelen av filmen kommer att utspela sig.

Anders gnäller över att hans flickvän Sofia inte tycker om att han åker kors och tvärs i riket för att titta på fåglar. Här anar vi en antagonist som står i vägen för Anders. Han härmar henne med gnällig röst. Hemma hos Anders och Sofia sitter Anders ner under hela måltiden,

medan Sofia både har lagat maten och serverar den. När vi träffar Sofia första gången kommer hon mot oss från bildrutans bakgrund med raska hotfulla steg till förgrunden och sedan svänger hon från höger till vänster i bild. Anders är i underläge under hela måltiden, samtidigt som han är gnällig och ohjälpsam mot sin sambo. Halva hans ansikte är täckt i skugga. Han har uppenbarligen något att dölja.

Det är mycket svårt för en publik att känna sympati och vilja identifiera sig med en sådan protagonist. När han dessutom gör sin entré från höger så försvårar det saken ytterligare. Jag har förvisso svårt att tro att om bara Anders hade kommit in i bild från vänster så hade man tyckt om honom, men många bäckar små. Även om Sofia är lite gnällig så är hon mer sympatisk än Anders, och det är lättare att känna sympatier för henne.

Vi blir presenterade för Lotta och Kurt när Kurt har en pianokonsert. Kameran glider sakta runt Kurt i en låg vinkel och åker från höger till vänster. Kurt framträder som hotfullt skrämmande. Han är klädd i svart. Här finns inget som tyder på att det skulle vara problem mellan Kurt och Lotta. Vid detta tillfälle vet vi inte vilka dessa två är. Det är uppenbart att Anders och dessa två personer är från olika världar. De har inget gemensamt. Kontrasterna är stora. Anders träffar vi utomhus i skogen och Kurt och Lotta i finkläder inomhus vid en pianokonsert. Kurt kodas med pianomusik.

När Anders och Lotta träffas för första gången i filmen sitter Anders ner på cykelns pakethållare och väntar på Lotta. Än en gång är han i underläge. Även till vardags har Lotta finare kläder än Anders och detta indikerar på att det troligen kommer att bli problem då de är från olika samhällsskick.

Katalysatorn inträffar 8 minuter och 30 sekunder in i filmen då Lotta säger att de borde åka iväg för att se om de passar ihop innan de gör slut med sina respektive. Hon har ett hus på Gotland. När detta kommer på tal så är de inte längre i bild tillsammans, utan det klipps mellan dem när de är ensamma, allt för att visa på att de behöver jobba mycket för att de ska kunna bli ett par. Man får känslan av att det är dömt att misslyckas. Tyvärr så är karaktärerna så tråkiga att man inte bryr sig. Lotta är den som agerar och är en drivande kraft, medan Anders är passiv utan egna initiativ.

Den ende person som Anders inte befinner sig i underläge med i början av filmen är Ingvar. De är alltid tillsammans i bildrutorna och ingen av dem dominerar över den andre.

Vanligt förekommande rekvisita i scener med Anders är hans lilla svarta anteckningsbok och en kikare. Han äter ofta i scenerna, det är först på Gotland som han deltar i matlagningen, både Sofia och Ingvar har i tidigare scener fixat maten. Detta visar på en förändring av Anders när han kommer till Gotland.

Vändpunkt 1 inträffar redan 13 minuter och 30 sekunder in i filmen då de åker iväg från Stockholm och lämnar den vanliga världen och åker till Gotland till den speciella världen.

Sofia deltar i en seans och får reda på att Anders älskar en annan och att han befinner sig på en ö med denna kvinna. Vid seansen hörs mystisk musik och plingplongljud. Sofia kodas med denna typ av musik och ljud.

Det växelklippas mellan Kurt som övar piano och med Anders och Lotta som leker, pussas och kastar mat på varandra. Med Anders är det lek och med Kurt är det allvar och vuxenliv. Vad kommer Lotta att välja undrar vi i publiken!

Det finns ett rum där Kurt har en flygel. De fick först placera flygeln på verandan och sedan bygga väggar och tak runt om. Det blir med andra ord svårt för Lotta att bli av med Kurt. Han har barrikaderat sig i huset och i Lottas hjärta.

När vi ser Anders och Lotta älska så är de alltid utomhus, det är som om Lotta inte kan göra det i huset där Kurts ande/flygel finns.

När Anders och Lotta lättar på sina känslor och diskuterar framtiden så är bildrutorna i obalans. Vi i publiken får ingen förhandsinformation om hur det kan tänkas gå. När Anders för en gångs skull ryter till mot Lotta så är han under en kort stund för första gången i ett litet överläge, han befinner sig på en liten trappavsats högre upp än Lotta.

Efter ett bråk befinner de sig på var sin sida om ytterdörren. De befinner sig i två skilda världar. Lotta öppnar dörren enkom för att ta tillbaka Kurts kikare som Anders har. De slåss och kikaren går sönder. Lotta blir galen och börjar slå på Anders. Här spelar kikaren två roller, dels är den Kurts och dels är den ett föremål starkt förknippat med Anders stora intresse. Lotta har tidigare sagt att hon är svartsjuk på fåglarna han tittar på. I och med att kikaren går sönder inser Lotta att hennes och Kurts förhållande också är sönder och inte längre går att laga.

Mittpunkten är 53 minuter in i filmen då Kurt ringer och Anders, som är själv i huset svarar och säger till Kurt att han har legat med Lotta och att hon nu är hans. Här filmas Anders för första gången i en vinkel svagt underifrån och han ger ett självsäkrare och tuffare intryck.

Lotta och Anders besöker Lottas föräldrar och på vägen dit ber Anders ett gäng ornitologer att de inte ska gå ut på den nysådda åkern. Tidigare har han själv sprungit ut där två gånger. Anders utvecklas och mognar. Hemma hos Lottas föräldrar planteras att Anders kan köra traktor.

Vändpunkt 2 kommer 60 minuter in i filmen när Ingvar och Sofia kommer på besök. Den självsäkre Anders lyser nu med sin frånvaro. Han befinner sig hela tiden i underläge mot de andra tre som alla pressar honom om vilken kvinna han vill ha.

Senare, när Kurt kommer in i rummet sitter Anders i soffan och vänder huvudet bakåt så Kurts huvud är upp och ner för honom. Här visas Anders förvirrade inre. Han är inte på det klara med vem det är han ser. Genom att endast visa Kurts huvud ur Anders point-of-view blir Anders extra liten och sårbar. Det är väl tänkt att vi i publiken ska få extra sympati för honom. Hela tiden så är Kurt i överläge och ofta filmad vid en låg vinkel för verka så hotfull som möjligt. Han är helt klädd i svart.

Klimax kommer 1 timme och 15 minuter in i filmen då Anders kommer körandes med en traktor och rammar ytterväggen till rummet där flygeln står. Nu agerar Anders rejält för första gången. Nu är det ombytta roller, Kurt sitter ner vid flygeln helt paralyserad medan Anders står och hänger över honom. Traktorns lyktor lyser upp bakgrunden när Anders närmar sig Lotta, som befinner sig längre in i huset. Anders kommer som ett ljus i mörkret och räddar Lotta från mörkrets furste. Han är filmad i en låg vinkel för att ge ett mäktigt intryck.

Avtoningen är ovanligt lång, drygt elva minuter. Alla delkonflikter avslutas och viktiga planteringar under filmens gång får sin upplösning.

Det slutar lyckligt för alla utom Kurt som flippar ut helt. Anders utvecklas åt det positiva hållet och har mognat under resans gång. Tyvärr så misslyckas filmmakarna med att skapa en protagonist som man sympatiserar med och kan identifiera sig med. Om de vill att Anders ska framställas så här gnällig och mesig så måste övriga karaktärer vara ännu värre för att vi ska kunna sympatisera med Anders.

Protagonistens mål är klart och tydligt, han vill vara med Lotta, men han är osäker och mesig under resans gång så målet kan ibland bli lite rörigt. Antagonisterna Kurt och Sofia har tydliga mål att stoppa Anders. Kurt vill (fram till slutscenen i alla fall) fortfarande vara tillsammans med Lotta och Sofia vill (konstigt nog) vara tillsammans med Anders.

Analys av Livvakterna

Synopsis: En svensk affärsman hamnar i klorna på en tysk säkerhetsexpert när han har problem med lokala gangsters i Tallinn. För att klara av situationen ber han en god vän och polis om hjälp.

Anslaget är 4 minuter och 30 sekunder långt. Ödesmättad musik spelas samtidigt som förtexterna rullar. Under tiden visas översiktsbilder över Tallinn. Alla bilderna är på hustak

och tagna en bit upp i luften och alla bilderna är statiska. De är mycket vackra och de påminner om Holländska 1600-talsmålningar. Alla färger är urtvättade och bleka. Himmeln är grå med dramatiska moln. Samspelet mellan musiken och bilderna gör att man fäster all uppmärksamhet på filmen. De lyckas fånga ens intresse direkt innan något har hänt, allt genom att låta musik och bilder bygga upp förväntningar om vad som komma skall. Kombinationen av de blekta färgerna och den dramatiska himmeln gör att vi kan ana att detta inte är en solskenshistoria eller komedi som kommer att visas. Vi kommer att få stifta bekantskap med människor som lever i den ljusskygga världen där sol och klara färger är sällsynta. Att vi endast får se hustaken kan vara en metafor för att det är vackert på ytan men därunder finns det något mycket skrämmande, farligt och okänt. Genom att börja historien i Tallinn invaggas vi först i en falsk trygghet, att det som händer där inte kan hända hemma i Sverige. Det blir då mycket mer skrämmande när handlingen förflyttas till Sverige.

Vi träffar protagonisten Sven och hans kompanjon Torbjörn i deras textilfabrik i Tallinn. Sven kommer gående från vänster så som en protagonist ska göra.

När vi första gången träffar antagonisten, Lehman, ger han bakgrundinformation om sig själv och det nuvarande läget för utländska företagare i Östeuropa till Sven och Torbjörn. Detta är inte enda gången som filmmakarna väljer att använda "talking heads" när de vill förmedla information till publiken. Under scenen ser vi Lehmans huvud som tar upp halva bilden i förgrunden och i bakgrunden befinner sig Sven och Torbjörn. Här visas tydligt vem som har makten. Antagonisten är filmad en aning underifrån för att göra honom mer skrämmande medan protagonisten och hans kollega är filmade svagt uppifrån för att göra dem mindre och sårbara. Under samtalet med antagonisten ser vi aldrig hela hans ansikte, antingen är han i profil eller så är ena halvan i skugga. Han har uppenbarligen något att dölja.

Sven är inte i sitt rätta element. Han är på okänd ort och är i händerna på lokala skurkar. Polisen är maktlös. Sven är direkt i underläge. Lehman däremot är självsäker och i sitt rätta element, han hjälper företagare med "problem" i Östeuropa. Han är klädd i en diskret kostym som vilken affärsman som helst. Det gör honom mer skrämmande. När Lehman och hans män ska ta hand om problemet senare på kvällen öser regnet ner. En metafor för alla tårar som ska fällas på grund av att Sven köper Lehmans tjänster.

Under eldstriden mellan Lehmans män och de lokala gangstrarna så klipps det växelvis från Svens och Torbjörns point-of-view bakom ett fönster i fabriken till närbilder på eldstriden ute på gården. Det blir som om vi i publiken befinner oss bakom fönstret och själv iakttar våldsamheterna där ute.

Efter att Lehman sätter ner de lokala problemen ser vi ur hans point-of-view när han tittar på Sven och Torbjörn som vettskrämde tittar ut från fönstret. Vi får sympatier och känner samma skräck som Sven och Torbjörn när vi får se det ur antagonistens point-of-view. Vi vet nu att Lehman är kapabel till vad som helst. Fönsterspröjsen bildar ett mönster som ser ut som galler. De tittar ut över en annan värld och de är fångar i sin egen fabrik oavsett vem som står för beskyddet. Lehman kodas nu med samma ödesmättade musik som spelades under förtexterna.

Vi träffar filmens hjälte i hans rätta element, på en skjutbana, nere i källaren på polishuset i Göteborg. Vi ser först mynningen på en pistol som avfyras i rask takt. Det växelskips till måltavlorna. Detta är uppenbarligen en duktig skytt, men en mycket frustrerad sådan. Det är fokus på pistolen. I bakgrunden ser vi ett suddigt ansikte. Här är det pistolen som är det viktigaste. Vi kan förvänta oss att denna person är den som kommer att kunna mäta sig med Lehman och hans hejdukar. Det används mer "talking heads" för att ge mer information om filmens hjälte Johan Falk. Johans kläder är enfärgade och diskreta. Här hade det varit effektivt att ge Johan ett klädesplagg som visar på hans inre frustration.

Johan sitter i ett litet rum och registrerar stulna cyklar och ser uttråkad ut. Utanför hörs sirener. Han tittar ut mot de frostade fönsterglasen och följer siren ljudet med blicken och ser längtansfull ut. Han vill ut och uppleva action. Det går inte att ha en Falk inlåst i ett litet rum, han måste kunna få flyga fritt och jaga sitt byte.

Katalysatorn inträffar 13 minuter och 30 sekunder in i filmen. Sven står i bakgrunden och får besked via telefon att det varit inbrott på kontoret. Han kommer gående till förgrunden och berättar detta för Johan. Att Sven befann sig i bakgrunden när han fick beskedet visar på att han är liten och sårbar när han är själv, men när han sedan kommer till förgrunden där Johan står så växer hans status. Vi får nu se närbilder på Johans ansikte och vi kan inte missa att han reagerar starkt på inbrottet. Vi ser både Sven och Johan tillsammans i samma bild vid beskedet.

Vändpunkt 1 inträffar 19 minuter in i filmen. Det är mörkt ute och kameran glider parallellt med Svens familjs hus. Vi ser det ur någon okänds point-of-view, men på grund av den kodade Lehmanmusiken som spelas så vi vet att det är han och hans män som befinner sig utanför huset. Väl inne i huset klipps det mellan point-of-view och närbilder på inkräktaren som tar sig in i familjens sovrum. Närbilder på en yxa som höjs vid familjens säng, där de alla ligger och sover, och en extrem närbild på ett öga som precis innan yxan faller spärras upp maximalt. Extrema närbilder markerar att scenen är av ytterst dramatiskt betydelse. Vi får inte se vad som händer efter det att yxan har fallit, utan det klipps direkt till nästa scen. Vi svävar

fortfarande i ovisslet vad som har hänt. Här håller filmmakarna inne med svaret och skapar ett intresse hos publiken att få veta mer.

Sven tar med familjen och kör iväg till Johan och ber om hjälp. Yxan satt i en dörr, som en markering om vad som kommer att hända om de inte betalar till Lehman. Nu har Sven lämnat sin vanliga värld och ger sig ut i den speciella världen. Nu är det inte bara företaget som är hotat, utan hela familjen. Nu ger han sig in i Lehmans värld och för att klara av det måste han ha hjälp. Nu blir vår hjälte Johan också engagerad. De anlitar en privat säkerhetsfirma som ska skydda familjen i deras hem.

Mittpunkten inträffar 64 minuter in i filmen då Svens fru Jeanette som tidigare har blivit kidnappad nu kommer tillbaka. Vi vet att något är fel då det spelas ödesmättad musik. Hon har en bomb runt halsen och den kommer att sprängas om fyra timmar om Sven inte betalar till Lehman. Genom att placera Sven i den högra delen av bildrutan blir det obalans, vilket förstärker hur han mår. Det är inte ofta som denna teknik används i filmen.

Johan gör så att Lehman inte vill lämna ut koden för att kunna desarmera bomben och nu ser det ut som om Jeanette inte kommer att klara sig. Johan står inramad i en dörrkarm med en svag lutning åt vänster. Det är obalans i ramen och den kan liknas vid att han står i en kista, en föräning om hur det kanske kommer att gå för Jeanette på grund av hans handlingar. Denna scen skulle kunna vara tagen ur *Das Cabinet des Dr. Caligari* (Robert Wiene, 1920) då scenen på ett mycket visuellt sätt visar hur Johan går från mycket självsäker till ett mentalt vrak.

Vändpunkt 2 inträffar 1 timme och 26 minuter in i filmen när Johan får reda på att Lehmans män luktade sulfat. Från att ha varit i underläge hela tiden vänder det nu och de jagade kan bli jägarna.

Klimax kommer när det har gått 1 timme och 40 minuter. Lehmans underhuggare har tagit Jeanette som gisslan och Johan har Lehman som gisslan. Vid bytet av gisslan skjuter Lehman sin underhuggare och släpper Jeanette och Johan låter honom gå. Ett bitterljuvt klimax som tyvärr inte lever upp till förväntningarna som sattes i anslaget. Klimax ska vara häftigare än anslaget, men så vart det inte här. Därför känner man sig lite lurad på konfekten. Man har suttit och väntat hela filmen på att få se något som slår inledningen. Filmen går över från hårdkokt action till att smyga runt med vapen i handen och köra fort med bil på grusvägar.

I avtoningen får vi information som knyter ihop en del frågor, men det viktigaste av allt, Lehman blir nerskjuten utanför sitt hem av Sofia, en av de personer från säkerhetsbolaget som skyddade Svens familj, allt till samma smäktande toner som inledde filmen. Sofias chef blev

dödad av Lehmans män. Nu knyts säcken ihop med både musiken och hennes hämnd för chefen.

Protagonistens mål är klart och tydligt, han vill bli fri från Lehman och hans män. Här tycker jag inte att man kan se någon utveckling från Svens sida, trots alla upplevelser. Detta är en besvikelse då vi i publiken vill se att protagonisten ska ha tagit lärdom av sina upplevelser. Antagonisten har också ett tydligt mål, han vill till varje pris ta allt från Sven och lyckas nästan.

Analys av Så som i himmelen

Synopsis: Världsberömd utbränd dirigent återvänder hem till sin barndomsby. Trots motstånd från kyrkan finner han äkta lycka och kärlek genom en kyrkokör som han leder.

Anslaget är 3 minuter långt. Det börjar med att vi ser ett vajande sädesfält. Kameran glider sakta från vänster till höger och vi ser en liten pojke som spelar fiol i sädesfältet. Här kan kameran representera protagonistens rörelse från vänster till höger. Musiken som hörs är pojkens fiolspelande. Kameran stannar så att pojken befinner sig i den högra delen av bildrutan. Pojken är i obalans med tillvaron. Vi ser ett point-of-view ur pojkens synvinkel när han spelar fiol, allt för att försöka få oss i publiken att sympatisera med honom. Pojken gungar i takt med musiken och i takt med hur säden rör sig i vinden. Han är ett med naturen och musiken. Man skulle kunna tolka detta som att filmen handlar om att återvända till naturen och till platsen där livet en gång började. Pojken står i ett sädesfält som kan vara en metafor för livets gång.

Efter en stund ser vi en annan bild på sädesfältet och plötsligt hörs spänningsmusik. Tre smågrabbar reser sig upp i sädesfältet, också de i samma del av bildrutan som pojken. Genom att låta de tre pojkarna dyka upp i samma del av bildrutan som den första pojken kan vi ana en konfrontation.

Plötsligt så springer pojken genom sädesfältet från vänster till höger. De tre pojkarna springer från höger till vänster. Det är rörigt, vi vet inte var de befinner sig i förhållande till varandra. Man känner redan oro för den ensamme pojken, man vet att något otrevligt kommer att hända honom. Utan att ett enda ord yttrats har filmmakarna redan fått oss i publiken att hysa sympatier för pojken och gjort oss nyfikna på hur det kommer att gå för honom.

De tre pojkarna hinner ifatt honom och börjar slå honom i magen. Samtidigt så stegras musiken och det klipps till nutid där vi ser pojken som vuxen när han dirigerar en orkester och är i det närmaste i extas. Vi ser närbilder på dirigenten från sidan och ser att hans hår är

genomsnittigt. Han är en engagerad dirigent som lever sig starkt in i musiken, detta är hans liv och passion. Han har näsblod som rinner över hela hans ansikte och ner på kläderna. Medan musiken stegras mot klimax så växelklippas det från konserten i nutid och till när han fick stryk som liten. Musiken är hans liv och det är även den som förmodligen kommer att bli hans död.

En berättarröst som tillhör pojken berättar att han redan som liten hade en dröm att skapa musik som kunde öppna folks hjärtan.

Musiken och döden går hand i hand för honom. Vi ser honom öva på sin fiol inför en tävling när han är fjorton år gammal. Då ser han hur hans mor blir påkörd av en bil och omkommer.

Redan här i anslaget planteras att detta inte kommer att sluta lyckligt. Men det gör inget för musiken är hans liv och det enda som gör honom lycklig, så han dör gärna för musiken.

När vi först blir presenterade för Daniel, som protagonisten heter, går han ner för en trappa och skriver autografer, han är på väg ner till botten både fysiskt och psykiskt. Daniel åker i väg i en bil, det regnar. Kameran befinner sig utanför bilen och filmar genom de regnsuddiga rutorna, där även vindrutetorkarna skymmer vår sikt. Vi betraktar honom utifrån och han är suddig. Det förstärker hur han mår för tillfället.

Han lever ett hektiskt liv och är fullbokad 8 år fram i tiden. Dessa scener filmas med en handhållen kamera för att ge känsla av instabilitet och kaos i Daniels liv. Innan vi ser in på Daniel i bilen så ser vi ur hans point-of-view när han tittar ut genom de regnsuddiga bilrutorna och folk som tittar in på honom är suddiga och otydliga. Det är så han ser världen just nu.

En handhållen kamera används när han övar med en symfoniorkester inför en konsert för att visa att han är på väg mot ett sammanbrott. Även under konserten så används en handhållen kamera. Han får en hjärtinfarkt och en mycket skakig handhållen kamera filmar.

Ytterligare ett varsel kommer i form av ett vitt ljussken som skulle kunna tolkas som att Daniel har passerat över till de dödas rike, men i nästa scen så sitter han i en bil på en snöig väg och nu spelas lugn och harmonisk musik.

Vi ser honom genom bilrutan och han framträder nästan som genomskinlig. Det är inte mycket människa kvar av honom. Vi får nu även se honom inne i bilen, en förändring har skett. Han återvänder till sin barndomsby. Han tittar ut genom bilrutan och de möter en lastbil som sladdar fram och tillbaka på vägen. Det verkar som om chauffören gör det på flit. Vi ser lastbilen hela tiden inifrån bilen som ett point-of-view från Daniel. En föräning om att hans hemkomst inte kommer att vara en lugn raksträcka utan det blir många hinder på vägen.

Att låta Daniel komma hem på vintern när landskapet är täckt av snö kan visa på att under den vackra ytan finns det saker som man inte ser vid en första anblick.

Första gången vi ser Daniel riktigt glad är när han ser en vit kanin utanför fönstret. Den blir senare skjuten av lastbilschauffören. Ännu ett varsel om hur det kommer att gå för Daniel.

Han går ut i ett snöoväder barfota och dansar skrattande. Han vill vara nära naturen så som han en gång var som barn. Ofta är det obalans i bildrutan eller så befinner sig Daniel på en sida om ett fönster och andra människor på den motsatta.

Kyrkan som är filmens antagonist representeras av prästen, som vi träffar när han ska hälsa Daniel välkommen. Han kommer in genom en dörr från höger sida i bildrutan. Prästen är en hycklare och maktgalen liten osäker pojke i manskläder som gömmer porr i bokhyllan.

Katalysatorn inträffar 17 minuter in i filmen när Daniel ska köpa en cykel. I affären får han av affärsinnehavaren Arne reda på att det finns en kör i byn. Från mestadels helbilder ändras nu kameraavståndet till närbild på Daniel och Arne från axlarna och upp. Daniel säger att han inte är intresserad och går sin väg. Kameraavståndet återgår till vad det var innan. En tydlig markering till publiken att detta är en viktig vändpunkt.

Vändpunkt 1 inträffar 26 minuter och 30 sekunder in i filmen när Daniel ansöker om jobbet som kantor och därmed även jobbet att leda kören. Scenen börjar med att Daniel kommer gående uppför en backe, dörrarna till kyrkan öppnas av en anställd, Daniel går vidare uppför trapporna och in i kyrkan. Daniel har nu tagit sig upp från den mentala botten han har varit på och nya dörrar öppnas för honom. Han ser ut att må betydligt bättre nu när han har tagit detta beslut. När Daniel samtalar med prästen om jobbet som kantor så står han i högra delen av bildrutan och i den vänstra finns en lång korridor som är ur fokus. Det är en lång väg som Daniel har vandrat för att komma hit. Att den är ur fokus visar på att den nu inte betyder något längre utan det är i nuet som Daniel vill leva.

Filmmakarna använder sig flitigt av klädbyten för att visa när Daniel gör något som bryter mot hans vanliga rutiner. När han försöker lära sig cykla så har han en röd overall, stickad tröja eller en skjorta i annan färg eller ej nedstoppad i byxorna. När Daniel återvänder till det han gör i normala fall så är han klädd så som han brukar.

Mittpunkten inträffar 1 timme och 10 minuter in i filmen. Det föregås av en emotionell urladdning mellan några av sångarna i kören. Trettio sekunder innan bilden växlar över till konserten hör vi kören sjunga. Efter utbrottet börjar deltagarna att skratta, något har hänt, nu är det en ny början, nu finns det ingen återvändo.

Daniel får besked av prästen att kyrkorådet har sagt upp honom. Daniel sitter ner vid frukostbordet i bar överkropp och prästen står upp. Innan vi ser prästens ansikte så är det en

närbild på en kedja med ett kors. Det förstärker att det är kyrkan som är antagonisten. Efter att Daniel har fått beskedet så går han ut och hugger ved i bara kalsingarna. Han har för första gången visat sina innersta känslor vid ett annat tillfälle än tillsammans med musik. Ännu en förändring.

Vändpunkt 2 inträffar 1 timme och 50 minuter in i filmen. Kören åker iväg till tävlingen i Österrike.

Daniel cyklar omkring i en röd skjorta i Wien för att visa att han har funnit kärleken. På väg till tävlingen så får Daniel förmodligen en ny hjärtinfarkt och stapplar in på en toalett i tävlingsbyggnaden. Där faller han omkull. Genom ventilationshålet i taket så hör han vad som händer i tävlingssalen. Alla väntar på honom och för att ge honom mer tid så börjar kören att aaaa och oooa, snart börjar hela salen stämma in och det ljuder ner genom ventilationsluckan och det låter som en kör av änglar. Daniel ser lycklig ut. Nu vajar alla deltagarna precis som sädesfälten i början av filmen. Daniel är blodig i ansiktet.

En drömsekvens avslutar filmen när (jag tror) Daniel i vuxen ålder lyfter upp Daniel som liten när han står och spelar ute i sädesfältet. Redan som liten hade han en dröm att skapa musik som kunde öppna folks hjärtan. Och när han väl har lyckats så klarar hans eget hjärta inte av att fortsätta slå mer. Det finns alltid pris att betala för att ens dröm ska slå in.

Analys av *Exit*

Synopsis: En riskkapitalist är på väg att genomföra sin största affär någonsin. Hans partner blir mördad och han blir misstänkt för mordet. För att skydda sin familj rymmer han och han dras in i en jakt med en galen mördare och måste ta till alla knep för att sätta fast mördaren och bli frikänd.

Anslaget är 2 minuter och 10 sekunder långt. Här får vi reda på vad som hände för sju år sedan, vad som ligger till grund för huvudkonflikten. Miljön är skumraskaffärer i finansvärlden och huvudpersonerna är ljusskygga riskkapitalister.

Filmens börjar med en svart skärm med en voice over som berättar hur det går till i finansvärlden. Vi ser ut genom ett fönster ner över staden. Det är kväll och lite trafik. Genom att filma scenen på detta sätt förmedlas känslan att finansvärldens människor ser ner på andra och gör som de vill. Voice overn presenterar oss för filmens antagonist, Morgan Nordenstråle, en man som tänjt gränserna för vad som är etiskt en gång för mycket och nu är tvingad att lämna företaget. Thomas Skepphult, filmens protagonist (och även voice over) och hans affärspartner Wilhelm Ramberg stiger in i rummet där Morgan sitter. Både rummet och personerna är delvis täckta i skuggor. De är alla tre ljusskygga typer som har något att dölja.

Att det är mörkt ute förstärker känslan av att det de sysslar med inte är lagligt. Morgan säger att han bara ska hämta ett familjefoto innan han lämnar byggnaden. En stund senare hörs ett skott från ett angränsande rum och Thomas och Wilhelm rusar dit. De hittar en kropp med huvudet bortskjutet och de tar för givet att det är Morgan som tagit livet av sig.

En fråga som aldrig får sitt svar är, vem den döde med bortskjutet huvud var. Vi får senare i filmen se en kort flashback när Morgan går fram till mannen med ett hagelgevär och skjuter.

Vi kan förvänta oss en värld full av våld och svek och filmen levererar vad den lovar.

När vi presenteras för Thomas sju år senare ser vi först en översiktsbild av hans stora hus med strandtomt. Solen skiner och hans dotter Ebba har födelsedagsfest. De finns endast ett fåtal bilder där någon i familjen är ensam i bilden, men då syns inte deras ansikten. Det är en lycklig och sammansvetsad familj. Thomas har mycket att förlora. Man får omedelbart sympatier för honom och det är lätt att identifiera sig med honom.

Vi träffar Wilhelm Ramberg hemma i hans stora hus på landet. Han går ut på balkongen och vinkar till sin hustru som rider på en häst ute på markerna. Thomas familj gör allt tillsammans, medan det finns ett stort gap mellan Wilhelm och hans hustru Louise, vilket senare också visar sig då Louise har varit medhjälpare till mordet på Wilhelm.

Företagets jurist, Fabian von Klerking, träffar vi också i presentationen. Han är en kontrastroll till Thomas. När han senare i filmen får en pistol av Thomas, skakar han av rädsla medan Thomas är påstridig och tuff.

Katalysatorn inträffar 15 minuter in i filmen när Wilhelm blir mördad. Det är kväll och mörkt i hans lägenhet i stan. De rutade fönsterna kastar gallerliknande skuggor på väggen. Wilhelm är fånge i sitt hem och kan inte fly därifrån.

Två dödsfall hittills och båda skedde efter mörkrets inbrott. Kvällen innan mordet visade Wilhelm att han hade ett videoband i kassaskåpet. Vi får inte se vad som finns på det men det väcker nyfikenhet hos publiken.

Vändpunkt 1 startar efter 20 minuter då Thomas blir anklagad för mordet på Wilhelm. Kameran åker sakta mot honom när han får beskedet av polisen att han borde kontakta sin advokat. Bilden är hela tiden balanserad. Thomas hela värld rasar inte samman för detta, utan han tar det med fattning. Nu lämnar Thomas den normala och världen och ger sig ut i den okända världen för att rentvå sitt namn och hitta den riktige mördaren. Det visar sig att Morgan inte är död utan nu är tillbaka för att ”reglera skulderna med Thomas”.

För att förstärka hur galen Morgan är ser vi honom stå och raka sig med en rund liten förstoringspegel som gör att han ser grotesk och galen ut.

Thomas klarar inte av situationen själv utan ber om hjälp både av juristen Fabian och sin kusin Preben, filmens hjälte, som ska stå för beskyddet av frun och dottern. När Thomas sitter på en brygga och väntar på att Preben ska komma är båten placerad i vänster del av bildrutan och Thomas i mitten. Bilden verkar tippa över på vänster sida. Nu ser vi att det för första gången är lite obalans i Thomas liv. Han sitter dessutom längst ute på vänsterkanten av bänken. Han behöver hjälp av Preben. När Preben har gått sitter Thomas kvar på samma plats på bänken. En indikation på att hjälten inte kommer att kunna rädda hela situationen för Thomas, utan att han är den som själv får ordna upp röran han har hamnat i.

Mittpunkten inträffar 50 minuter in i filmen när Thomas slutar att vara den jagade och själv tar upp jakten på Morgan genom att besöka Ahmed i Sollentuna, som enligt Fabians undersökning verkar samarbeta med Morgan. Nu vet Thomas att enda möjligheten att få slut på detta är att själv ta tag i situationen. Under samtalet med Ahmed så står Thomas upp medan Ahmed sitter ner. Även när Thomas är på okänd mark och på Ahmeds hemmaplan så har han ett övertag. För att visa på obalansen dem emellan är Thomas placerad i den högra bildrutan och Ahmed i den vänstra när det växelklippas mellan dem.

Preben och hans män gör ett dåligt jobb med att skydda Thomas familj. Morgans män anfaller huset, men Anna och Ebba lyckas fly. Preben blir skjuten.

Thomas ger sig av till Louise för att hämta videobandet. Där förstår han att hon har ihop det med Morgan. De tittar på videobandet och det visar när Morgan stryper en man. Det är filmat genom akvariet som finns på kontoret. Det är kväll och mörkt ute.

Vändpunkt 2 inträffar 79 minuter in i filmen när Morgan tar Anna som gisslan på deras sommarställe och på telefon säger åt Thomas att ta med sig accesskoderna till sitt jerseykonto dit. Även nu är det under dygnets mörka timmar.

På vägen till sommarstället så plockar Morgan upp Fabian och tvingar honom att hämta videobandet hos Louise. När de sitter i bilen utanför hennes bostad är det ett rött ljussken på båda två från bilens röda stopplyktor. Nu ska vi veta att det är av största vikt att Fabian hämtar bandet. Detta är första gången filmmakarna använder sig av färgförändring för att markera en viktig händelse. Fabian hittar bandet och vi ser det i närbild, det tar upp en stor del av bildrutan. Bandet är av stor betydelse.

Klimax börjar 1 timme och 25 minuter in i filmen när Thomas anländer till sommarstället där Morgan håller Anna som gisslan. Vi ser huset i en låg vinkel, det ser skrämmande och hotfullt ut.

Thomas lyckas rädda Anna i sista sekunden och besegra Morgan. Thomas stryper Morgan. Det blir en repris från videobandet. Morgan får smaka på sin egen medicin. Huset de

befinner sig i brinner ner. Nu kan Thomas återuppstå som fågeln Fenix och börja om sitt liv på nytt.

I avtoningen tittar Fabian på videobandet och upptäcker att det finns en reflektion på akvarieglaset av ett mansansikte, Thomas.

Thomas blir friad från alla anklagelser och sitter ensam på kontoret. Vi hör hans röst när han undrar om Wilhelm hade sett hela bandet och hade tänkt spara det för att utnyttja hans svaga punkt. Thomas verkar inte ha utvecklats, utan är igång med samma typ av ljusskygga affärer igen, fast denna gång med en ny partner och utan någon svag punkt. Detta slut är lite tråkigt för oss i publiken då vi gärna ser att protagonisten har lärt sig något under resans gång. Det blir en viss besvikelse. Vi får inte reda på något om hur det står till med Anna och Ebba, här är det bara affärerna som räknas, familjen kommer tydligen i andra hand.

Protagonisten Thomas har ett mycket klart och tydligt mål och en stark drivkraft. Misslyckas han så kommer hans familj till skada och alla hans surt förvärvade pengar riskerar att försvinna. Han har allt att förlora.

Antagonisten Morgan har även han en mycket stark vilja att nå sitt mål, han vill ”reglera skulderna med Thomas”, han vill fortsätta vara ”död” i allmänhetens ögon, och han är i stort behov av Thomas pengar. Han kan inte återvända till Vitryssland utan pengarna, som är en nödvändighet om han vill fortsätta vara ”död”.

Antagonisten är mycket överlägsen protagonisten. Han har en halv armé till sitt förfogande. Han är en psykopat som inte drar sig för något. Han skulle mycket väl kunna skada Thomas lilla dotter för att nå sitt mål. Han blir tyvärr inte alls skrämmande eftersom Samuel Fröler, som spelar Morgan, spelar över så till den milda grad att han blir komisk. Tyvärr förtar detta de hot han uttalar mot Thomas.

Analys av *Sucess*

Synopsis: En ny VD anländer till företaget. Stora förändringar leder till missnöje bland personalen. VD:n pressar de anställda att jobba tills de stupar. Många slutar. VD:n dör och en av hans motståndare tar över. Denne visar sig bli en än värre VD än den förre.

Anslaget är 1 minut och 30 sekunder långt. Medan titeln *Sucess* kommer in från höger i bildrutan i röda bokstäver spelas det ödestyngd musik. Redan här får vi en indikation på att denna historia inte kommer att sluta lyckligt. Därefter klipps det till extrema närbilder på två receptionisters ansikten när de svarar i telefon. Genast förmedlas en klaustrofobisk känsla. Huvuddelen av filmen utspelar sig också inom företaget Omnivilles fyra väggar.

Daniel, filmens protagonist, kommer joggandes till arbetet. Kameran följer honom uppifrån. Han har en svart joggingdräkt med Omniville tryckt på ryggen. Vi ser inte hans ansikte förrän han är inne i byggnaden. Kameraavståndet och att vi inte får se hans ansikte visar att han är en anonym figur utan existerande liv utanför företaget. Den enda gången vi ser honom utanför huset och det inte är relaterat till företaget är när han är ute och joggar med samma joggingdräkt. Han kan aldrig bli kvitt företaget då det vakar över honom med sitt namn på träningsjackans rygg.

En av receptionisterna pekar på sin klocka när Daniel kommer in genom dörren. Han är sen, och trots att det är något stort på gång idag verkar han inte bry sig. Han tar livet med en klackspark och kodas tidigt med att han alltid sjunger. Daniel byter om till jeans, uppknäppt skjorta och kavaj.

Katalysatorn inträffar vid 6 minuter och 20 sekunder in i filmen när styrelsen anländer för att utse Omnivilles nya VD. Styrelsen anländer med helikopter, likt gudar som stiger ner från skyn. På väg in i byggnaden kommer styrelsen gåendes från höger i bildrutan. När en medarbetare går ut för att hälsa dem välkomna så stannar kameran kvar inne och vi följer handlingen genom fönstret tillsammans med de övriga anställda. Vi får inte följa med utanför. Allt för att förstärka den inestängda känslan och att företaget är lika med deras hela värld.

Den nye VD:n Robert Mattsson hälsas välkommen i företagets fikarum. Fikarummet, som kommer att spela en viktig roll i filmen, är nu ett helt vanligt fikarum utan några detaljer som sticker ut. Väggen är klädd i en ljusröd sammetstapet. Det är här som personalen samlas och sjunger sin kör, rummet agerar som en värdeomrätare på hur sammanhållningen är och hur personalen mår psykiskt. James, som är den som ligger bakom programmet som ska bli företagets stora säljsuccé, står bredvid en plansch med texten kalvkött och som visar de olika styckdetaljerna. Detta är en tidig plantering om hur det kommer att gå för James.

De gånger vi befinner oss utanför Omnivilles byggnad ser vi människor som är på väg in i byggnaden. Det är som ett fängelse som ingen kommer ut från. Man ser aldrig någon som lämnar företaget förrän i slutet av filmen och då kommer den personen endast några steg utanför innan han dör.

Vändpunkt 1 inträffar 30 minuter in i filmen när Bo, James högra hand, lämnar företaget på grund av samarbetssvårigheter med Robert. Scenen direkt efter befinner vi oss i fikarummet. Efter Bos sorti har färgen i fikarummet ändrats till en blågrå färg, en betydligt kallare färg än innan. Ett kallare klimat har infunnit sig sedan Robert tog över och Bo lämnat företaget. För att visa på avståndet mellan Robert och den övriga personalen så är Robert oftast ensam i bild medan den övriga personalen nästan alltid är flera tillsammans.

Mittpunkten inträffar 50 minuter in i filmen när Robert trillar ner för ett stup. I scenerna innan har han munhuggits med Daniel. För att markera deras schism så är de placerade i var sin del av bildrutan och var för sig. Bilderna på Daniel efter det att Robert trillat ner är balanserade och vi ska få intrycket av att det som hänt är något positivt för Daniel.

Efter Roberts död ser vi ett sädesfält, det är nytt liv i företaget. Det är första gången alla på företaget är utanför byggnaden. De är pånyttfödda. De är på väg till Roberts begravning.

Daniel blir utsedd till ny VD. För att markera att detta är en viktig händelse spelas det musik, men den kommer som alltid i denna film efter den viktiga händelsen. När Daniel håller sitt tal till personalen som den nye VD:n klipps det även in bilder där både personalen och Daniel är i samma bild. Detta händer aldrig när Robert höll samma typ av tal. Daniel har nu slips och kostym. Den skämtsammare och glade Daniel är bortblåst och en ny allvarligare Daniel har tagit över. Den ödestyngda musiken spelas under tiden Daniel håller sitt tal till personalen. Vi får en förvarning om att det inte kommer att bli bättre än med den förre VD:n.

Daniel kommer in på sitt rum som nu är förändrat. Det är minimalistiskt och har ett blått sterilt och livlöst ljus. När Daniel står ensam inne på sitt nya rum befinner han sig i högra delen av bildrutan för att visa att han inte är riktigt säker på om han klarar av att axla rollen som VD. Det är överlag mer närbilder på Daniel och de flesta personer som han pratar med är i underläge då det är en låg kameravinkel på honom som gör honom mäktigare än de andra.

Daniel börjar tvivla på att han klarar av jobbet som VD. Han går till styrelseordföranden och talar ut. På väggen bakom Daniel hänger en tavla som föreställer ett skepp ute på stormigt hav. Det stormar även i Daniels inre. Hela bilden där Daniel sitter är i obalans. Det ser ut som om hela bordet ska rasa ner till vänster i bild. När Styrelseordföranden kommer in i bilden, balanserar han upp den och Daniel beslutar sig för att stanna efter samtalet. När Daniel beslutat sig för att fortsätta som VD är bildrutorna balanserade.

Daniel pressar James att bli färdig i tid utan att få in extra hjälp. Daniel lockar med att om James blir klar i tid så ska han få åka till paradiset, ännu ett varsel om vad som kommer att hända med James. Under samtalet sitter James ner och Daniel står upp, en maktdemonstration. Innan Daniel blev VD var de goda arbetskamrater och på samma nivå.

Daniel slutar sjunga och jogga. Vid en rutinkontroll hos företagets sjuksyster sitter han med bar överkropp medan hon lyssnar med ett stetoskop. Sjuksystemen säger att hon inte hittar hans hjärta. Han har blivit kall och hjärtlös sedan han blev VD. Han gör precis samma sak som när förre VD:n Robert lämnade sjuksystemen efter sin undersökning. Han går iväg med skjortan oknäppt och kavajen i handen. Här kan man tolka det som att alla blir likadana när de hamnar på maktposter.

Vändpunkt 2 inträffar 1 timme och 20 minuter in i filmen när *success*, datorprogrammet, äntligen är färdigt. Än en gång visas viktiga vändpunkter med att vi i nästkommande scen befinner vi oss i fikarummet som nu ser helt annorlunda ut. Det är blågrå färg på väggarna och borden har nu blivit små runda ståbord. Fikatanten har bytts ut mot kylskåp som lyser i samma sterilblåa ljus. Klädstilen och färgen på kläderna hos de nyanställda är diskret och matt.

James får en hjärtinfarkt och strax utanför byggnaden så dör han, kameran befinner sig kvar inne i byggnaden. Vid avskedstalet för James är Daniel ensam i bildrutan och den övriga personalen samlad.

Daniel slutar som VD och fortsätter i styrelsen. Efter sitt avskedstal åker han helikopter därifrån som en gud som lämnar människorna åt sina egna öden. Denna gång följer alla anställda med honom ut till helikoptern och tar farväl. Nya tider stundar på företaget. Nu när programmet är färdigt är inte personalen längre fångar på företaget.

Klimax inträffar 1 timme och 34 minuter in i filmen när Daniel presenterar det färdiga programmet. Det är för första gången kväll och mörkt. Det kan peka på att datorprogrammets tillväxt har haft en mörk och tragisk historia bakom sig.

Filmen har en mycket kort avtoning som förvirrar mer än det reder ut. Jag måste erkänna att jag går bet på slutet.

Protagonisten har genomgått en extrem förvandling, från glad och social person till ett själlöst monster. Hans mål har skiftat under filmens gång men hela tiden varit klart och tydligt, först vill han få bort Robert som VD och sedan vill han att programmet ska bli klart i tid. Det är dock svårt att sympatisera med Daniel. När vi först träffar honom är han irriterande och sedan förvandlas han till en mycket kylig person som ytterst få skulle vilja identifiera sig med.

Företaget som är filmens antagonist har verkat i bakgrunden hela tiden och haft olika ansikten utåt. Bland annat Robert med hans cyniska stil, för att sedan ändra taktik med en vänlig styrelseordförande som med ett smort munläder får sin och företagets vilja igenom. Antagonistens mål har dock varit klart, att datorprogrammet ska bli klart i tid utan extra kostnader.

Sammanställning, jämförelse och slutdiskussion

Mitt syfte med uppsatsen var att analysera de sex utvalda filmerna och sedan här i diskussionsdelen jämföra de två kategorierna stor/liten publik för att se om det fanns skillnader i hur de följer det klassiska dramats struktur och hur de framställer dess karaktärer.

De olika termerna anslag, katalysator, vändpunkt 1, mittpunkt, vändpunkt 2, klimax och avtoning kommer nedan oftast att refereras till som punkter för att förenkla texten.

Filmerna i stor publik var: *Så som i himmelen*, *Livvakterna* och *Göta Kanal 2*.

Filmerna i liten publik var: *Suxxess*, *Exit* och *Mongolpiparen*.

Stor publik

Så som i himmelen följer det klassiska dramat nästan perfekt därför att filmen har alla punkter som ska finnas med, men två av dem avviker en aning tidsmässigt. Det är vändpunkt 2 som kommer 12 minuter innan slutet och det är en aning sent. Avtoningen är extremt kort, men trots dessa avvikelser så fungerar filmen alldeles utmärkt. Alla punkterna är klara och tydliga. Det händer något som gör att filmen tar en ny vändning och driver den framåt. I anslaget finns all information som ska finnas med och klimax slår anslaget.

Protagonisten framställs på ett mycket bra sätt och vi får omedelbart sympatier för honom och det är lätt att identifiera sig med honom. Han har en mäktig motståndare och är i underläge större delen av filmen. Filmen ska utspelas under den värsta tiden i protagonistens liv. Här känns det som om han återupplever den värsta tiden i hans liv, vilket förstärker ens sympatier för honom och det innebär också att hans resa inte kommer att bli enkel och tråkig. Han utvecklas, vilket är en förutsättning för att vi i publiken ska kunna identifiera oss med honom. Vi vill att han ska ha tagit lärdom av de hinder han har haft under resans gång.

Rent filmtekniskt var genomförandet mycket skickligt gjort. Kläder används för att visa förändringar. Genom olika bildkompositioner, kamerapositioner och kamerarörelser kunde filmmakarna förmedla protagonistens känslor och hans sociala isolering på ett mycket effektivt sätt.

Livvakterna följer det klassiska dramat perfekt. Filmen har alla punkter som ska finnas med och de kommer alla inom det tidsintervall de ska komma. Alla punkter är klara och tydliga. Det händer något som gör att filmen tar en ny vändning och driver den framåt. I anslaget finns det mesta med, men jag tycker att man blir lite blåst på konfekten då anslaget lovar mer än det kan hålla. Det är inte heller bra att anslaget är häftigare än klimax, som ska vara filmens höjdpunkt.

Protagonisten har de inte lyckats med att framställa på ett bra sätt. Han är ingen person som man känner något vidare sympati för, fastän det är hemska saker han råkar utföra. Jag tror inte någon i publiken skulle vilja identifiera sig med honom. Här är det istället hjälten som filmmakarna vill att vi ska identifiera oss med. Antagonisten är en värdig motståndare och vida överlägsen protagonist och hjälten större delen av filmen. Protagonisten utvecklas inte, vilket är en nackdel.

Rent filmtekniskt var genomförandet överlag bra. De utnyttjade samspelet mellan musik och bilder för att skapa stämningar och förväntningar. De utnyttjade olika kompositioner för att visa maktförhållande karaktärer emellan. Tyvärr använde de sig flera gånger av ”talking heads” för att förmedla information. Ett fåtal gånger använde de sig av bildkompositioner för att visa hur karaktären mådde rent psykiskt. Musik användes för att koda karaktärer.

Göta Kanal 2 – kanalkampen följer inte det klassiska dramat därför att det helt saknas en mittpunkt och vändpunkt 2 är i svagaste laget. Katalysatorn kommer drygt åtta minuter för tidigt. Vändpunkt 1 kommer någon minut för tidigt. Sedan saknas det som sagt en mittpunkt och vändpunkt 2 kommer lite för tidigt. Anslaget är bra och informativt, de lyckas skapa den rätta stämningen. Klimax är bra då ett bitterljuvt slut är att föredra då det genererar mer känslor från publiken. Från vändpunkt 1 till klimax så är det ett evigt växlande mellan båtarna vem som ligger först. Det blir väldigt enformigt.

Protagonisterna framställs förvånansvärt bra. De är underdogs från början. De är sympatiska, vanliga hederliga människor som hamnat i klorna på kronofogden. Protagonisterna jagas av två kronofogdar, varav en är före detta parkeringsvakt. Att låta dem råka ut för en massa olyckor ger säkert många i publiken en extra tillfredsställelse. Antagonisterna är inte så våldsamt överlägsna som man kunnat önska. Även om våra protagonister är i underläge rent ekonomiskt och även när det gäller båten, till utseendet i alla fall, så hade en lite starkare antagonist säkert gjort så det hade kunnat bli lite riktig spänning i filmen. Antagonisterna framställs i övrigt bra, de är osympatiska och man vill verkligen att de ska förlora. Protagonisterna utvecklas alla positivt. För ovanlighetens skull så utvecklas antagonisterna också till det positiva.

Rent filmtekniskt var genomförandet av den simplaste sorten, förutom i presentationen av protagonisterna. En gång används ett klädesplagg för att visa en karaktärs inre. Kläder användes för att markera skillnader mellan karaktärer. Musik användes för att koda karaktärer. Planteringar om vad som väntade Svante och hans kanot fanns med redan i anslaget. De som sett den första filmen skapade sig säkert förväntningar om att få se en massa missöden med kanoten.

Liten publik

Sucess följer till viss del det klassiska dramat. Punkterna finns med men de är inte helt klara och tydliga. Katalysatorn kommer drygt 8 minuter för tidigt. Vändpunkt 1 kommer i och för sig inom tidsgränsen, men det är inte en riktigt tydlig vändpunkt. Mittpunkten däremot är en riktig fullträff, här tar storyn en helt oväntad vändning. Den kommer också inom tidsgränsen. Vändpunkt 2 kommer också inom tidsramen, men är i tamaste laget. Anslaget ger den rätta stämningen. Klimax däremot är av den svagare sorten, en ok, var det allt? Avtoningen är kort och förvirrande. Det är inte tillrådligt att förvirra publiken precis innan de lämnar salongen. Protagonisten framställs uselt då han först är extremt irriterande och sedan förvandlas han till ett själlöst monster. Detta är ett stort misstag som manusförfattarna gjort, att det inte går att varken hysa sympati för honom eller att identifiera sig med honom. Företaget som antagonist som representeras av olika personer fungerar bra. Protagonisten utvecklas mot det negativa hållet.

Rent filmtekniskt var genomförandet betydligt mer lyckat. Det var ett roligt grepp att använda färgförändringar i bland annat fikarummet för att visa på förändringar i företaget och för de anställda. Genom att låta kameran oftast vara kvar inne i byggnaden lyckades de skapa en klaustrofobisk känsla.

Exit Följer det klassiska dramat exakt. Här finns alla punkterna och alla kommer inom tidsramen. Alla punkterna är dessutom klara och tydliga. Det händer något nytt vid varje punkt som gör att filmen tar en ny vändning och driver den framåt. I anslaget får vi den information vi behöver. Klimax är häftigare än anslaget. Filmen håller vad den lovar.

Protagonisten framställs på ett mycket bra sätt. Vi får omedelbart sympatier och det går lätt att identifiera sig med honom. Antagonisten är vida överlägsen och mycket starkare än protagonisten, men problemet här är att skådespelaren spelar över och förstör en del av hotbilden. Hade han varit mer nedtonad hade det nog fungerat bättre. Protagonisten har sin värsta upplevelse. Tyvärr så utvecklas han inte. Han är precis samma person som han var i början av filmen. Ett misstag av filmmakarna då man blir besviken i avtoningen och lämnar salongen med en bitter eftersmak i munnen.

Rent filmtekniskt är det inget direkt som utmärker filmen. För att skapa stämning så används ljus och skuggor. Allt hemskt i filmen inträffar efter mörkrets inbrott.

Mongolpiparen följer det klassiska dramat därför att alla punkterna finns med. Filmen avviker däremot från tidsramarna. Katalysatorn kommer drygt 6 minuter för tidigt. Vändpunkt 1 kommer också drygt 6 minuter för tidigt. Mittpunkten ligger nästan där den ska och

vändpunkt 2 lyckas hamna nästan rätt, en liten aning förtidigt om man ska vara petig. Avtoningen, som är 11 minuter, är för lång. Punkterna är klara och tydliga och något nytt inträffar som borde drivit filmen framåt. Tyvärr så står filmen ofta kvar och stampar på samma ställe trots att drivkraft har serverats. Detta gäller då efter vändpunkt 1.

Anslaget är informativt och ger oss förutsättningarna på ett annorlunda sätt. Klimax är helt klart det häftigaste i filmen.

Protagonisten framställs på ett katastrofalt dåligt sätt. Här gör filmmakarna alla fel de kan göra. Ingen människa i världen kan sympatisera eller skulle vilja identifiera sig med honom. Ändå så utvecklas han och mognar under resans gång.

Rent filmtekniskt lyckas de med blandat resultat. De lyckas göra protagonisten till en som alltid är i underläge bildmässigt, utom med sin närmaste vän. Tyvärr så låter de honom inte utvecklas bildmässigt, utan han återgår hela tiden till sitt underkuvade ursprung efter en positiv händelse. Detta är synd för det blir väldigt rörigt och förvirrande. Kläder används för att markera statuskillnader.

Slutdiskussion

Jag har inte hittat något entydigt svar på varför storpublik-filmerna blivit framgångsrika då det var två filmer från stor publik och två filmer från liten publik som mer eller mindre följde de givna reglerna. Tidsintervallerna för de olika punkterna är heller inget som den ena kategorin följde bättre än den andre. Båda kategorierna hade en film som följde tidsintervallerna exakt. De filmer som avvek, hade sina punkter oftast för tidigt, vilket jag personligen kan tycka är att föredra då publiken inte behöver vänta för länge på att filmens story ska börja.

Protagonisterna i stor publik var mycket sympatiska i två av filmerna och neutral i den tredje. Två av dem utvecklades åt det positiva hållet och en utvecklades inte. I liten publik var det en protagonist som var sympatisk men som inte utvecklades. Två av dem var omöjliga att sympatisera med, där den ene utvecklades åt det negativa hållet och den andre åt det positiva (det var ändå omöjligt att sympatisera med honom). Här hittar jag en skillnad mellan grupperna. Stor publik har en protagonist som går att sympatisera med eller så behövs en hjälte som tar över den biten. Går det inte att sympatisera och identifiera sig med protagonisten så måste man tänka om. Det är också en fördel om han utvecklas åt det positiva hållet.

Stor publik har bitterljuva slut alla tre. Daniels dröm går äntligen i uppfyllelse men han dör. Han dör dock lycklig och tillfreds (*Så som i himmelen*). Anderssons båt vinner tävlingen

men kronofogden tar prissumman. Förloraren vill dock beställa 200 båtmotorer om året av Andersson (*Göta Kanal 2*). Johan låter Lehman gå för att rädda Jeanette, men Lehman får ändå sitt i slutet (*Livvakterna*). I liten publik är slutet antingen förvirrande (*Suxxess*), lämnar en besviken över att protagonisten inte har lärt sig något (*Exit*) och tvivlande till att förhållandet kommer att hålla (*Mongolpiparen*).

Någon större skillnad på antagonisterna hittar jag inte. Den rent filmtekniska biten i stor publik är överlag skickligare gjord. Självklart spelar det in hur väl filmmakarna lyckas förmedla de känslor som de vill att publiken ska få. Ju skickligare de är på att använda de tekniker som finns, desto bättre kan filmen bli. Självklart är att om filmen från början har en usel story så finns det ingen teknik som kan rädda den. Jag vet inte vem som sagt det och i vilket sammanhang men det stämmer väl in: ”skit in, skit ut”.

Sammanfattningsvis: jag har inte hittat någon säker gemensam nämnare som förklarar varför en film flippar eller floppar, men har man en sympatisk protagonist som utvecklas positivt och ett bitterljuvt slut så kanske man är på god väg. Det är nog inte fel att ha det klassiska dramats struktur i åtanke när man bygger sin historia. Det har trots allt hängt med i över 2300 år.

Mitt material har varit begränsat då jag endast analyserat sex filmer. Det är ett alldeles för litet underlag. Skulle resultatet blivit annorlunda om materialet varit större? Hade det i så fall gått att se ett tydligare mönster? Min metod kan förfinas, frågeställningarna kan justeras. Mer forskning behövs på området.

Käll- och litteraturförteckning

Filmer

Originaltitel: *Exit*

Produktionsbolag: Röde Orm Filmproduktion AB

Land: Sverige

Premiärår: 2006

Regissör: Peter Linkmark

Manusförfattare: Jesper Kärrbrink, Peter Linkmark och Håkan Ramsin

Fotograf: Eric Maddison

Klipp: Thomas Lagerman

Originalmusik: Johan Söderqvist

Skådespelare: Mads Mikkelsen (Thomas Shepphult), Samuel Fröler (Morgan Nordenstråle)

Övrigt: Färg, 100 minuter

Originaltitel: *Göta kanal 2 - kanalkampen*

Produktionsbolag: Lefwander Kapitalförvaltning AB

Land: Sverige

Premiärår: 2006

Regissör: Pelle Seth

Manusförfattare: Bengt Palmers

Fotograf: Jens Fischer

Klipp: Darek Hodor och Katarina Wiklund

Originalmusik: Bengt Palmers

Skådespelare: Janne "Loffe" Carlsson (Janne Andersson) Pino Ammendola (Dario)

Övrigt: Färg, 94 minuter

Originaltitel: *Livvakterna*

Produktionsbolag: Sonet Film AB

Land: Sverige

Premiärår: 2001

Regissör: Anders Nilsson

Manusförfattare: Joakim Hansson och Anders Nilsson

Fotograf: Per-Arne Svensson

Klipp: Darek Hodor

Originalmusik: Bengt Nilsson

Skådespelare: Jakob Eklund (Johan Falk) Samuel Fröler (Sven Persson) Christoph M. Ohrt
(Nikolaus Lehman)

Övrigt: Färg, 112 minuter

Originaltitel: *Mongolpiparen*

Produktionsbolag: Mepo Film AB

Land: Sverige

Premiärår: 2004

Regissör: Alexander Moberg

Manusförfattare: Hans Iveberg

Fotograf: Mischa Gavjrusjov

Klipp: Stefan Eriksson och Nils Melander

Originalmusik: Carl-Michael Herlöfsson

Skådespelare: Linus Wahlgren (Anders) Anna-Lena Stridlund (Lotta)

Övrigt: Färg, 88 minuter

Originaltitel: *Suxxess*

Produktionsbolag: GF Studios med flera

Land: Sverige

Premiärår: 2002

Regissör: Peter Schildt

Manusförfattare: Christina Herrström och Peter Schildt

Fotograf: Jens Fischer

Klipp: Anders Nylander

Originalmusik: Anders Melander

Skådespelare: Peter Engman (Daniel) Cilla Thorell (Carla) Göran Ragnerstam (Robert) Sven
Wollter (Sigvard)

Övrigt: Färg, 103 minuter

Originaltitel: *Så som i himmelen*

Produktionsbolag: Sonet film AB, GF Studios

Land: Sverige

Premiärår: 2004

Regissör: Kay Pollak

Manusförfattare: Kay Pollak med flera

Fotograf: Harald Gunnar Paalgard

Klipp: Tomas Täng

Originalmusik: Stefan Nilsson

Skådespelare: Michael Nyqvist (Daniel Daréus) Frida Hallgren (Lena) Lennart Jähkel (Arne)

Övrigt: Färg, 132 minuter

Litteratur

Aristoteles, *Om diktkonsten*, Göteborg: Anamma Böcker AB 1994.

Field, Syd, *The definitive Guide to Screenwriting*, London: Ebury Press 2003.

Giannetti, Louis, *Understanding Movies*, Ninth Editin, New Jersey: Pearson Education Inc 2002.

Granath, Thomas, *Manus och dramaturgi för film*, 3:e upplagan, Malmö: Liber AB 2006.

Keane, Christopher, *How to write a selling screenplay*, New York: Broadway Books 1998.

McKee, Robert, *Story*, London: Methuen Publishing Limited 1999.

van Sijll, Jennifer, *Cinematic storytelling*, Studio City: Michael Wiese Productions 2005.

Trottier, David, *The Screenwriters Bible*, 4th edition, Beverly Hills: Silman-James Press 2005.